

TURIZM INDUSTRIYASIDA MENEJMENTNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Ходжамуратова Гульбахар Юлдашевна

Тошкент Давлат иқтисодийет университети "Менежмент ва маркетинг"
кафедраси доценти.

ANNOTATSIYA: Menejmentning asosiy tushunchalari va tamoyillari, xizmat ko'rsatuvchi tashkilotni boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, shuningdek, ularning ijtimoiymadaniy xizmat ko'rsatish va turizm sohasidagi o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Boshqaruv qarorlarini qabul qilish va ularni qo'llab-quvvatlovchi axborot tizimlariga e'tibor qaratiladi.

ANNOTATION: Basic concepts and principles of management, modern approaches to management of a service organization, as well as their specific features in the field of sociocultural service and tourism are considered. Emphasis is placed on management decision-making and information systems that support them.

АННОТАЦИЯ: Рассмотрены основные понятия и принципы управления, современные подходы к управлению сервисной организацией, а также их особенности в сфере социокультурного сервиса и туризма. Особое внимание уделяется принятию управленческих решений и поддерживающим их информационным системам.

KALIT SO'ZLAR: xulq-atvori motivlari, tranzit yo'lovchilar, sayohatchi, turizm xarajatlari, manfaatdor mijozlar.

Keng ma'noda menejment - bu odamlarning mehnat, xulq-atvor motivlari va aql-idrokidan foydalangan holda g'alaba qozonish, maqsadlarga erishish haqidagi fan va san'at. Shuning uchun, u haqida maqsadli ta'sir uyushmagan elementlarni samarali va ishlab chiqaruvchi kuchga aylantirish maqsadida odamlarga. Menejmentni tashkiliy jarayonni boshqarish bo'yicha faoliyat turi va boshqa turli

tashkilotlardagi odamlarni boshqarish sifatida ham aniqlash mumkin. Agar menejmentni tabiatning tashqi kuchlari, inson kuchlari, tajribani tashkil etish majmui deb hisoblagan O.Bogdanovning tashkiliy jarayon formulasiga murojaat qilsak, turizmni boshqarishni tashkiliy jarayon qismlarining o'zaro ta'sirini boshqarish deb tushunish kerak. - tabiat boyligi, mehnati, tajribasi, aql-zakovati, odamlarning xulq-atvori motivlari - turizmda inson faoliyati sohasi sifatida. Turizm menejmentining mohiyati shu hududning boshqalaridan ajratib turadigan xususiyatlari bilan bog'liq. Bir qarashda, hamma "turizm" tushunchasini tushunadi, ammo ilmiy maqsadlarda inson faoliyatining ushbu turini boshqalardan, xususan, o'zidan ajratish uchun teng mezonlar:

Bunday asosiy mezonlar turizmni odamlarning doimiy yoki uzoq muddatli yashash joyi bo'lmagan va ularning mehnat faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan joylarga sayohati va bo'lishi bilan birga keladigan munosabatlar, aloqalar va hodisalar yig'indisi sifatida aniqlash imkonini beradi. Biroq, asosiy mezonlarni qo'llash etarli bo'lmagan sayohatchilarning maxsus toifalari mavjud - qochqinlar, ko'chmanchilar, mahbuslar, tranzit yo'lovchilar. Eng umumlashtirilgan shaklda turizm deganda, joydan tashqarida bo'lgan odamlarning bo'sh vaqtlarini dam olish (sog'liqni saqlash, ta'lim, sport, madaniy-ko'ngilochar va boshqalar) uchun ishlatish jarayonida yuzaga keladigan hodisalar va munosabatlar yig'indisi tushuniladi. moddiy mukofotlar olish bilan bog'liq. doimiy yashash joyi 24 soatdan ortiq ixtisoslashgan sohalarda. Safarning uzunligi (qolish) muhim statistika hisoblanadi.

Xalqaro qoidalarga ko'ra, maksimal muddat, undan keyin tashrif sayyohlik hisoblanmaydi, - 1 yil, Ukraina qonunchiligiga muvofiq - 6 oy. Turist va sayohatchi - bir kunlik (tunni o'tkazmaydigan) tashrif buyuruvchi tushunchalarini farqlash uchun qolish yoki sayohatning minimal davomiyligi (24 soat) qo'llaniladi. Jismoniy shaxsning davomiyligi (turish yoki sayohat) turizm xarajatlarini bilvosita baholash uchun ishlatilishi mumkin, ayniqsa o'rtacha davomiylik guruhning o'sishiga asoslangan bo'lsa. Turizmning iqtisodiy jihati uni sanoat sifatida ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi. Jahon xo'jaligining zamonaviy rivojlanishida turizm faoliyati, uni amalga oshirish jarayoni, turli taksonomik teng darajadagi turizm tizimlarining

faoliyati doirasida shakllanadigan "inson - tabiat" tizimidagi o'ziga xos munosabatlar muhim o'rin tutadi.

Turistik faoliyat - bu jismoniy va ma'naviy holatni tiklash, shaxsning individual qobiliyatlarini rivojlantirish va boyitish maqsadida doimiy yashash joyidan tashqarida erkin tanlov asosida amalga oshiriladigan rekreatsion faoliyatning bir qismi. jamoat ahamiyati turizm faoliyati insonga bevosita tibbiy-biologik, ijtimoiy-madaniy va ma'rifiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, turizmning ahamiyatini oshirish tendentsiyasi odamlarning bo'sh vaqtini ko'paytirishning umumiy tendentsiyasi bilan belgilanadi. zamonaviy sharoitlar turmush darajasini shakllantirish jarayonini aks ettiradi va ijtimoiy farovonlik va rivojlanish mezoni hisoblanadi. Funktsiyani amalga oshirish iqtisodiy faoliyat turizmدا u ixtisoslashgan korxonalarغا asoslanadi, ularning faoliyati mamlakat iqtisodiyotining turli tarmoq komplekslarining o'zaro ta'siri bilan belgilanadi. Bunday o'zaro ta'sirning o'ziga xosligi va murakkabligi murakkab tabiati bilan bog'liq turizm xizmatlari va shuning uchun turizm mahsuloti. Turizm industriyasi faoliyatining hozirgi bosqichida resurslardan foydalanish jarayonini optimallashtirish zarurati keskinlashmoqda.

Turizmدا mehnatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari mavjud bo'lib, u boshqa sohadagi ishchilar faoliyatidan farq qiladi. Turizmда menejmentning vazifasi, umumiy tendentsiya va uning rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash hamda o'ziga xos tomonlarini topishdan iborat. Turizm sohasining o'ziga xos tomonlari turizm tashkilotlari va vositachilar taklif qilayotgan xizmatlarning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadi. Ko'pchilik turizm tashkilotlari uncha katta emas. Katta turizm tashkilotlari faqat aholi zich yashaydigan joylarda tuziladi, ular turizm industriyasi uchun oddiy holdir, lekin bu zavod singari faqat bir turdagi sex kabi boshqaruv tuzilishiga ega emas.

Turizm industriyasida juda ko'p turizm tashkilotlari va agentlari yagona hududiy boshqaruv tizimiga mos kelishi kerak va bu bozorning uzoq muddatga mo'ljallangan ishonchliligi va raqobatbardoshligini ta'minlash maqsadlariga qaratilgan bo'lishi kerak. Turizm tashkilotlariga ikkiyoqlama mas'uliyat yuklatilgan bo'lib, ular o'z faoliyati davomida hududdagi taklifni

muvoqilashuvchi tashkilot vazifasini bajaradilar va butun hududning faoliyati uchun javobgardirlar.

Rivojlanish strategiyasi butun hududgagi kabi alohida turizm tashkiloti uchun ham ishlab chiqilishi lozim. Turizmning boshqaruv obyekti sifatida o'ziga xosligi, noaniq va qiyin aniqlanadigan maqsadlardir.

Foydani ko'paytirish, foyda olishga qaratilgan hususiy turistik tashkilotlari menejmentining asosiy maqsadi hisoblanadi. Turizm tashkilotlari menejmenti uchun bunday maqsadlar korxonada, hudud darajasida mavjud emas. Turizm tashkilotining muvaffaqiyati nimalardan iborat va u qanday aniqlanadi?

Turizm boshqaruvining uchinchi o'ziga xos xususiyati, uning hudud rivojlanishiga cheklangan ta'siridan iborat. Chunki, turizm tashkiloti davlat masalalari bilan shug'ullanadi va buning uchun ko'pincha davlat vositalaridan foydalanadi. Shu sababli unga davlat siyosatining ta'siri juda katta bo'ladi.

Turizmning yana bir o'ziga xosligi manfaatdor mijozlarning unga kuchli ta'sir o'tkazishidan iborat. Turizm tashkilotlari aholi orasida turizm rivojlanishidan manfaatdor bo'lgan kreditor, siyosiy tashkilot, hokimlik hamda ta'minotchilar bilan bevosita aloqada bo'ladi.

Me'yorlar asosida boshqaruvga (turizm tashkiloti darajasida-korxonada siyosatiga, hududiy darajada ergashtiruvchi timsolni ishlab chiqishni rejalashtirish va muvoqilashuvga) katta ahamiyat beriladi. Turizmning boshqaruv obyekti sifatida muhim xususiyati uning o'ziga xos mahsuloti, ya'ni mahsulotning manbaidan ajralmasligidir. Turmahsulot xizmat ko'rinishida bo'lgani uchun, uning zaruriy sharti mijozning ishtirok etishi va uni omborga joylab bo'lmasligidadir. Turmahsulotning tashqi ko'rinishi uning o'ziga xosligini tashkil qiladi. Turizm iqtisod, ekologiya, siyosat kabi sohalarga katta ta'sir o'tkazadi va ular ham o'z navbatida turizmga ta'sir etadi. Shuning uchun yil sayin turizmga talab ortib bormoqda.

XULOSA

O'zbekistonda bozor iqtisodiyotining shakllanishi jahon bozorlarida turizm sohasidagi keskin o'zgarishlar davriga to'g'ri keldi. Jahonda turizm iqtisodiyotning ahamiyatli tarmoqlaridan biriga aylandi. Turizm industriyasi millionga yaqin ishchi va xizmatchilarni ish joylari bilan ta'minlab, ular kasb mahoratining o'sishiga imkoniyatlar yaratib bermoqda. Shuni aytib o'tish kerakki, bu sohada ish bilan ta'minlanish boshqa sohalarga qaraganda ikki barobar tez o'smoqda. Ichki va xalqaro turizm rivojlanishi tartibsiz ravishda sodir b'lmaydi. Bu boshqarilishi kerak bo'lgan inson faoliyatining maxsus shaklidir.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida fuqarolarning dam olish huquqlari belgilab qo'yilgan, lekin bu huquqdan foydalanish uchun qator ijtimoiy yo'nalishdagi muammolarni hal qilish kerak: transport, yo'l, ovqatlanish va boshqalar shular jumlasidandir. Bu erda boshqarilishi lozim bo'lgan turizm infratuzulmasi nazarda tutilmoqda.

Shuning uchun turizm boshqaruvni joriy qilishda quyidagilarga e'tiborni qaratish lozim. Boshqaruv nazoratining 3 qirrasini mavjud. Ular ichida alohida ahamiyat kasb etadiganlari quyidagilardir:

- standartlar o'rnatilishi, ma'lum vaqt oralig'ida bajarilishi kerak bo'lgan maqsadlarni yaqqol aniqlashdan iborat;
- erishilgan natijani baholash va kutilgan natija bilan solishtirish;
- to'g'rilash va aniqlik kiritiladigan jarayon, to'g'ri qaror qabul qilish va aloqa (kommunikatsiya, axborot almashinuvi)ni talab etadi.

To'g'ri qaror qabul qilish uchun mutanosib (adekvat) axborot kerak. Uni olish uchun ishonchli kommunikatsiya zarur bo'ladi.

Turizm industriyasida juda ko'p turizm tashkilotlari va agentlari yagona hududiy boshqaruv tizimiga mos kelishi kerak va bu bozorning uzoq muddatga mo'ljallangan ishonchliligi va raqobatbardoshligini ta'minlash maqsadlariga qaratilgan bo'lishi kerak. Rivojlanish strategiyasi butun hududgagi kabi alohida turizm tashkiloti uchun ham ishlab chiqilishi lozim. Turizmning boshqaruv obyekti sifatida o'ziga xosligi noaniq va qiyin aniqlanadigan maqsadlardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mavlonova R., Vohidova N., Raxmonqulova N. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent, 2010.- B. 395-405.
2. Salayeva M.S. Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: “Nodirabegim”. 2021..
3. Салаева М.С. Инновацион таълим шароитида педагогнинг шахсий-касбий международный научно-образовательный электронный журнал. Выпуск № 12 (том 3) (март, 2021)- Б.567-570.
4. Салаева М.С. Педагогнинг самарали инновацион фаолиятини таъминлашда шахсий-касбий ривожланишини психологик қўллаб-қувватлаш / “Инновацион таълим: халқаро тажриба, муаммо ва ечимлар” мавзусидаги Халқаро илмий-амалий конференция. Тошкент шаҳридаги ЁДЖУ техника университети, 2021 йил 21 апрель. Электрон тўплам. 3-қисм. 2021 йил 21 апрель. - Б.405-407.
5. Салаева М.С. Педагог профессионализмининг шаклланиши интегратив психологик ҳодиса сифатида / “Педагогические и психолингвистические особенности развития, формирования и становления личности врача” мавзусидаги Халқаро илмий-амалий конференция. Самарқанд давлат тиббиёт институти, 2021 йил 5 май. Электронный сборник. СамГМИ. 5 мая 2021 года. – С.178-180.
6. Салаева М.С. Профессионал даражага эришиш мақсадида педагогнинг виртуал мобиллигини ривожлантириш / “Хорижий тилларни ўқитишнинг долзарб масалалари: муаммолар ва ечимлар” мавзусидаги Халқаро онлайн илмий-амалий конференция. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат Ўзбек тили ва адабиёти университети, 2021 йил 5 май. Электрон тўплам.. 2021 йил 5 май. – Б..230-234.
7. Салаева М.С., М.Джумабаева. Таълимни модернизациялаш шароитида педагог шахсининг ижтимоийлашуви ва профессионаллашуви // UzACADEMIA Ilmiy-uslubiy jurnali. ISSN (E) – 2181 – 1334. Barcha sohalar